

KAPITTEL 2A: "HUN ER JO 14 ÅR ELDRE ENN MEG OG ANALFABET"

_Hun er 14 år eldre enn meg, 14 år! Og hun kan ikke lese. Hun kan til og med ikke skrive navnet sitt! Jeg har alltid kalt henne storesøster, fordi hun er kusina mi. Og så har de bare giftet meg bort til henne uten at jeg visste det. Faren min ba meg undertegne et papir. Jeg spurte ham hva jeg undertegnet på. "Jeg vet ikke når jeg skal dø. Jeg vil at du skal ha alt som er mitt den dagen jeg dør," svarte han. Forstår du? Jeg trodde det var et slags testament. Så kom en religiøs fyr, en prest eller noe sånt, og ba meg lese noen vers høyt på arabisk fra Koranen sammen med ham. Jeg bare leste uten å forstå hva det betydde. Turde ikke noe annet. Jeg var redd for å bli slått av pappa og brødrene mine.

Mahammad har rømt hjemmefra. Han ligger i dekning hos en bekjent. Mahammad anstrenger seg for å klare å prate. Han mumler usammenhengende setninger, og har vanskelig for å konsentrere seg. Kroppen er avmagret, nærmest anorektisk. Jeg bemerker at han er svært tynn og blek.

_De låste meg inne og gav meg ikke mat og vann på fire dager. Fordi jeg ikke vil gifte meg. Pappa truet meg: "Hvis du ikke gifter deg, så sulter du i hjel," svarer Mahammad mumlende.

_Jeg trodde du var gift?

_Ja, de sier det. Jeg er jo det på en måte...

_På en måte?

_For to måneder siden forstod jeg at jeg var gift. Jeg begynte å jobbe i en kiosk og trengte bostedsbevis. Jeg dro til Folkeregisteret. Mannen i skranken spurte om jeg skulle ha bostedsbevis for kona mi også. "Hva faen er det du prater om?" sa jeg. "Kona mi? Jeg er vel ikke gift!" - "Jo, du er gift. Det står her at du er gift," svarte han.

"Testamentet" undertegnet Mahammad året før. Hans hustru ble brakt hjem til Mahammads familie for et par uker siden. I dag er det fredag. Om to dager skal ekteskapet feires på muslimsk vis.

_Det var derfor jeg stakk av. Jeg hoppet ut vinduet fra rommet mitt i andre etasje. Jeg var innelåst, skjønner du. - Jeg vil bare være i fred. Få leve livet mitt. Gå på skole, få meg en utdanning. Men det er bare bråk hjemme. Alle er etter meg. Orker ikke mer, sier han fortvilet og viser frem et betydelig arr på venstre side av brystkassen:

_Han brant meg med et strykejern, faren min. Bare fordi jeg kom sent hjem en kveld. Orket ikke å være hjemme, jeg var så sliten fordi det var så mye bråk og jeg fikk så mye juling. De sa jeg måtet gifte meg, men jeg nektet hele tiden å gifte meg med "storesøstera mi"... Jeg har alltid fått bank. Faren

min vil bare at jeg skal sitte hjemme og se på religiøse video sammen med han. Får ikke lov til å gå ut. Hvis jeg likevel gjør det, så blir det bank. Og nå får jeg enda mer bank fordi jeg ikke vil gifte meg.

Mahammad er 18 år. Allerede 13 år gammel ble han forlovet bort uten at han visste det. Hans far dro til Marokko for å gifte bort datteren til sin brors sønn. Mahammads far inngikk avtale om å gifte bort en datter og en sønn til sin brors sønn og datter. Denne tradisjonen benyttes av ulike hensyn i både Marokko, Tyrkia og Pakistan. Familier som har vært i konflikt med hverandre, kan ved å inngå en slik bytteavtale for å oppnå tillit og forsoning. Bytteavtalen vil også forebygge skilsmisse. Dersom det ene paret ønsker å skille seg, vil nærmest automatisk det andre paret presses av familien til å ta ut skilsmisse, enten de måtte ønske det eller ei. Det blir da selvsagt vanskelig for et av parene å skille seg uten at det utløser sterke konflikter mellom familiene. Foreldre kan også vurdere at bytteavtalen trykker datterens sikkerhet i hennes svigerfamilie. Det er større sjanse for at hun behandles respektfullt ettersom svigerfamiliens datter er hos den andres opprinnelige familie. En familie med lav akademisk bakgrunn kan klatre statusmessig ved å gi bort sin sønn og sin datter til en mer velstående og akademisk familie i fødelandet. Ønsket for sønnen er å gifte ham med ei jente som man forventer er tradisjonell og lettere å kontrollere enn jenter som er vokst opp i vesten. Den andre familien vil vurdere fordelene ved at deres sønn får oppholdstillatelse i vesten. De er derfor villige til å gifte bort barna til en familie under sin rang. Mahammad ble en brikke i faren og onkelens plan om å hjelpe onkelens datter til Norge. Onkelens sønn, som ble giftet bort til Mahammads søster, bodde allerede i Norge.

_Jeg trodde at både han og broren hans var mine ekte brødre. De kom til Norge for 12 år siden. Onkelen min sendte dem til oss. Pappa fortalte meg at de var mine storebrødre, og slik levde vi. Men nylig fortalte mamma meg at de er mine fettere. Jeg forstod ingenting, jeg, men samtidig så forklarte det jo hvorfor "broren" min kunne gifte seg med søstera mi, sier han med et flaut flir.

Presset om å inngå ekteskap, startet for snart ett og et halvt år siden. Mahammad var da elev ved videregående skole. Han tok kontakt med skolens rådgiver. Rådgiveren sendte Mahammad videre til Oslo Røde Kors Internasjonale Senter (O.R.K.I.S). I samråd med ansatte på O.R.K.I.S kom, Mahammad frem til at han hadde to valg: enten aksepterer han ekteskapet, eller så flytter han hjemmefra. Mahammad valgte å flytte og bodde midlertidig på et krisesenter for menn i en annen by. I mellomtiden meklet ansatte ved O.R.K.I.S. med Mahammads familie. Familien aksepterte til slutt å utsette ekteskapsplanene. De lovet også å ikke plage ham fysisk eller psykisk. Mahammad tok sjansen på å flytte hjem igjen. Men bråket fortsatte. For å legge ytterligere press på Mahammad om å gifte seg, begynte faren å mishandle Mahammads mor.

_Mamma har alltid støttet meg i det stille. Hun tør ikke å si imot faren min. Det har hun aldri gjort, for hun vet at da skiller han seg fra henne. Ingen damer liker å bli skilt, vet du. Men han begynte å mishandle henne likevel. Og en dag, jeg kom sent hjem fra jobben i kiosken, var kusina mi der. Da jeg så henne, sa jeg: "Men storesøster, hva gjør du her?" Pappa ble rasende. "Det er kona di, hvorfor kaller du henne storesøster?" brølte han. Fetterne mine var der også. De to og pappa sa at jeg og

"storesøster" måtte sove sammen. Men jeg ville ikke sove i sengen sammen med henne, så jeg la meg på sofaen på rommet. Etter et par dager fjernet pappa sofaen. Da la jeg meg på en madrass som hadde ligget på sengen. Pappa tok bort den også. For å spare mamma for problemer, la jeg meg i sengen. Men jeg gjorde ingenting.

Mahammad har rundt hundre nære familiemedlemmer i Oslo. I storfamilien, inkludert de som fortsatt bor på landsbygda i Marokko, har ingen giftet seg på utsiden av familien. Langt de fleste ekteskapene er mellom fetterer og kusiner, i Oslo gjelder dette for alle med unntak av to ektepar. Mahammads motstand mot ekteskapet med kusina, har derfor utløst sterke konflikter mellom ulike familieoverhoder.

_En dag hentet pappa søstera mi hjem til oss. Familien hennes behandlet henne stygt. Etter noen dager dro hun tilbake, men så sendte ektemannen hennes, fetteren min altså, henne til oss igjen. Han sa at han ikke ville se henne før jeg giftet meg med søstera hans. Han truet med at hvis jeg ikke gifter meg, så skiller han seg fra søstera mi. Du vet hvor fælt det vil bli for henne, all skammen og sladderer hun må ta. Jeg er glad i søstera mi. Hun er som en mor for meg. Jeg vil ikke ødelegge for henne. Men hun sa at jeg ikke trengte å gifte meg for hennes skyld, at jeg ikke trengte å tenke på å redde henne fra skam og bråk. Hun sa bare: "drit i meg. Det som skjer, det skjer."

Mahammad tenner seg nok en sigarett. Han mumler for seg selv at han bare vil få lov til å være i fred, at hele familien er gal, religiøse fanatikere.

_Vet du, sier han med ett og ser opp:

_Jeg har fire onkler i Norge. De har mye religiøs makt. Nesten alle ser ut som imamer, langt skjegg og muslimske klær. De er livredde for å miste ære, for å miste makt hvis jeg ikke gjør som de sier. En av dem er over femti år og gift med en dame på 24 år som han hentet i Marokko. En annen av onklene mine er like gammel. Han giftet bort dattera på 18 år til hans imambros i Marokko som var 45 år. Hennes egen onkel. Det er jo forbudt i islam! Hun har vokst opp her, og var min kjæreste for to år siden. Tror du hun har det fælt eller? Gravid for andre gang og alt... En tredje onkel er gift med to, en dame i Marokko og en ung jente her. Forstår du, de er sprø hele gjengen. Og sier at de er religiøse, liksom...

Mobiltelefonen til Mahammad ringer. Nølede tar han den opp, svarer med enstavelsesord og legger på.

_De truer meg hele tiden. Sier at de skal finne meg uansett hvor jeg gjemmer meg: "Det er faen ikke vanskelig for oss å finne deg. Da er du ferdig."

_Hvem sa det?

_Fetteren min, han som er gift med søstera mi. Familien min, de er overalt. De har så mye kontroll og makt. Det verste er at de har mobiltelefoner hele gjengen. Full kontroll!

Mahammad vet ikke hva han skal gjøre. Hans hjelpende hånd mener det kan være en ide å sende ham ut av Oslo for en periode. I mellomtiden vil hjelperen prøve å megle med familien. Uansett er det stor sannsynlighet for at familien kommer til å klare å spore opp Mahammad på hans gjemmested. Hjelperen vil derfor informere politiet om situasjonen. Politiets rutine er da å kontakte Mahammads familie for å forebygge mulige overgrep.

To dager senere oppsporer Mahammads familie skjulestedet til gutten. Mahammed klarer å unnsnippe med et nødsrik, og får kriseplass på hospits. Vi treffes natten etter på en kafé i Oslo. Hans ansiktet er enda mer forskremt enn sist. Skottende ser han seg om i kafeen før han setter seg hos hjelperen og meg. Han har med seg en venn som har kjørt ham hit. Mahammad våger ikke å benytte offentlig kommunikasjon i frykt for å møte på slektninger. Hviskende forteller han hva som skjedde:

_Først ringte det på callingen. Jeg hadde en venn på besøk. Det var tidlig på ettermiddagen. Jeg åpnet ikke, men gikk til stuevinduet og så onkel og to av fetterne mine foran inngangsdøra. Etter noen timer våget jeg meg ut. Jeg skulle bare bort på kiosken og leie en video. Plutselig var de der. Alle tre i en bil. De hoppet ut av bilen, dro meg i jakka, skulle ha meg inn i bilen. Var så redd, vet jo ikke hva de kan gjøre med meg... Jeg klarte å vri meg ut av jakka og styrtet inn på døra på kiosken. En nordmann som jobbet der, forstod med en gang at noe var galt og stengte døren fra innsiden. Han ville ringe politiet, men jeg sa nei. Jeg ville ikke lage problemer for dem. Onkel og fetterne mine forstod at de hadde tapt og kjørte av gårde. Jeg ringte en venn av meg som har bil. Han hentet meg, og vi klarte å oppspore hjelperen min som tok meg til sosial vakttjeneste. Der kunne de bare tilby overnatting på hospits. Jeg følte meg dårlig i hele natt. Narkomane og alkoholikere skrek og bråka hele natta. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre. I natt har jeg ingen sted å sove, det var bare kriseplass for én natt, forteller Mahammad hjelpeløst.

Hjelperen til Mahammed har allerede hatt et fem timers møte med Mahammads nærmeste familie. Først prøvde de seg med skrøner for å forklare hvorfor Mahammad rømte: Hans onkel i Spania får ikke tilslag fra familien på å gifte seg med søstera til Mahammads kone. Derfor har onkelen i ren og skjær hevnløst overtalt Mahammad til å rømme og å skille seg. De mener også at Mahammad har gitt samtykke til ekteskapet, men trekker til slutt påstanden tilbake. Gjennom hjelperen tilbyr de å kjøpe bil til Mahammad, han skal også få egen leilighet, dekket alle utgifter, samt lommepenger dersom han ikke har fast inntekt. Og de skal ikke plage han med ubehagelige spørsmål og beskyldninger. Motytelsen fra Mahammad er at han ikke skiller seg. Dersom Mahammad ønsker det, kan de skrive en kontrakt sammen.

_Jeg vil ikke ha noe, jeg vil bare være i fred. Vil begynne et nytt liv og glemme alt. Jeg stoler ikke på dem. De sier alltid én ting og gjør noe helt annet. De kan til og med finne på å kidnappe meg og sende

meg til Marokko, sier Mahammad.

_De vet jo at jeg ikke liker henne. 34 år gammel analfabet. Det går aldri! Det blir for vanskelig, utbryter han fortvilet.

_Hva blir for vanskelig?

_Jeg pleier å gå ut, på kafé, kino, på diskotek og sjekke damer. Jeg kan ikke ha med meg henne. Ikke vil hun heller, det vet jeg. Hun er en typisk dame fra landsbygda. Og hva vil vennene mine si? "Se der er han som vanker med mora si!?" Dessuten tenker hun ikke som meg. Vi er så forskjellige. Hun vil bare gjør det hun er vant med fra Marokko; sitte hjemme, prate og prate. Jeg har ikke noe å prate med henne om, fnyser Mahammad.

Mahammad fikk sove i en seng hos en kamerat neste natt. Han er blakk, og vi skal på sosialkontoret og be om hjelp. Han har store forventninger om at de kan tilby ham en leilighet, en ny start på livet. Kanskje et annet sted i Norge så han får være i fred for familien?

_Det eneste vi kan tilby deg er matpenger, og noe støtte til klær ettersom det er vanskelig for deg å dra hjem og hente dine egne ting, forklarer sosialarbeideren.

_Men jeg trenger et sted å bo?

_Vi har en kriseleilighet for tre til fire dager. Jeg kan sjekke om den er opptatt. Hvis den ikke er ledig, får du prøve hospits, svarer sosialarbeideren.

_Hvis jeg finner en egen leilighet, da? Betaler dere leia?

_Det kan vi ikke ettersom du er gift. Det forventes at du bor sammen med kona. Slik er reglementet. Men hvis du tar ut separasjon, kan vi støtte en rimelig leilighet.

_Jeg kan ikke skille meg! Søstera mi får bråk, da blir hun også skilt! Forstår du ikke det?

_Jeg kan dessverre ikke hjelpe deg med annet enn penger til mat og klær. Reglementet er slik, dessverre.

Slukøret drar Mahammad til venner og forteller hvor lite sosialkontoret kunne gjøre for han. Hospits orker han ikke, og i Oslo er det ingen krisesenter for menn.

_Å skille seg nå er ikke smart. Da blir familien din enda sterkere opprørt. Men du kan ta ut separasjon, la den bli registret, og etter et par dager ringer du og ber om at den skal ligge i bero inntil videre. Du

får papirer på at du er separert, og saksgangen stoppes før familien din får vite at du er i ferd med å skille deg. Papirene kan du ta med til sosialkontoret når du har funnet en leilighet, og du får økonomisk støtte, forklarer hjelperen.

Mahammad smiler henrykt over den smarte løsningen. Han får navn på advokat, det ordnes med timeavtale dagen etter, men Mahammad møter ikke opp. Han overholder ingen avtaler med hjelperen og andre velvillige som prøver å stake ut best mulig kurs videre for gutten. Ungdom som vanker i Oslo sentrum, observerer stadig Mahammad. En dag i ny leiebil, neste dag i selskap med norskpakistanere og norskmarokkanere som "dealer" narkotika. Gutten er tydelig på full fart inn i kriminelle miljø, og tross store anstrengelser klarer ikke hjelperne å styre han bort fra gata og gjengene.

Hele den neste måneden er Mahammad sporløst forsvunnet. Han møter ikke opp på sosialkontoret for å hente pengene han har krav på til livsopphold. Han har flyttet ut fra hospiset. Det er påsketider. Mahammads hjelperne vil vente til ferien er over før de ettersøker ham gjennom politiet. De kjenner til flere tilfeller hvor ungdom i liknende konflikter med familien, har blitt dopet ned og kjørt ut av landet, fortrinnsvis til Tyskland. Derfra har ferden gått videre med fly til foreldrenes hjemland. Har Mahammad blitt kidnappet på denne måten, noe han uttrykte frykt for at kunne skje?

Før påsken er omme har hjelperen oppnådd kontakt med et mannlig familiemedlem av Mahammad. Han skal være forholdsvis nøytral i konflikten. Mannen forteller at Mahammad er i Marokko sammen med far og en av onklene. Kona er igjen i Norge. Mahammad skal ha reist frivillig for et tre måneders opphold. Familien begrunner Marokko-turen med at Mahammads vennekrets er kriminelt belastet. De vil få han på rett kjøll igjen. Guttens ønske om å bli løst fra tvangsekteskapet med kusina si, er fremdeles ikke et diskusjonstema i familien. Men venner av Muhammed forteller at familien brukte fysisk og psykisk tvang for å få ham ut av Norge. Han skal ha blitt kjørt ut av landet til Tyskland og satt på fly til Marokko. Vennene har informasjonen fra andre nære familiemedlemmer av Muhammed.

Muhammed kommer tilbake til Norge. Han er i en svært forvirret tilstand. Tilliten til venner og andre hjelperne er så godt som ikkeeksisterende. I løpet av de første ukene formidler han tre forskjellige versjoner av reisen til Marokko: 1. Han ble med familien frivillig for å få ro rundt situasjonen sin. 2. Han ble lurt til Marokko med lovnad om at han kunne ta ut skilsmisse fra kusina under oppholdet i Marokko og samtidig få velge ei jente å gifte seg med i foreldrenes hjemby. 3. En norsk jente som han stolte på, ble kjøpt opp av Muhammed foreldre. Jenta puttet tabletter i maten hans, han besvimte og våknet opp i Marokko.

Sannsynligvis fins det en fjerde versjon som er den riktige. Uansett omstendighetene rundt Mahammads tur til Marokko, bedret ikke konflikten i familien seg her i Norge. Mahammad følte seg truet og fikk hjelp til å flytte fra Oslo. Han kommuniserer per brev med familien sin. Brevene sendes en sosialarbeider som megler mellom partene, og sosialarbeideren postlegger brevene for ham i Oslo for å unngå at familien sporer han opp. Etter et halvt år med avstand, ønsker Mahammad hjelp til å

forsones med familien. Ønsket formidler han til tross for at han vet at skilsmisse fortsatt er en uakseptabel retrett for familien. Savnet etter moren og søsteren utløste ønsket om forsoning.

KAPITTEL 2B: PÅ "FERIE"..?

Ingen vet hvor mange unge muslimske gutter og jenter som har blitt tvangsført ut av landet vårt. Men det er en kjensgjerning at foreldre tar barna ut av landet under psykiske/fysiske tvangsforhold. Personlig kjenner jeg til flere slike tilfeller, og mange forsvinnings- og/eller bortføringsaker er kjent for norske myndigheter, det vil si Barnevernet, Barneombudet, politiet, Utenriksdepartementet, Justisdepartementet, Barne- og familiedepartementet og ulike norske ambassader.

Ei ung jentes historie er arkivert i mapper hos samtlige nevnte instanser. Jeg kaller henne Jasmin. Bakgrunnen for kidnappingen var Jasmins motstand mot arrangert ekteskap. Det unike ved Jasmins historie, er at hun tross fangenskap i sin tyrkiske storfamilie, klarte å kommunisere med venner og myndigheter via brev som hun smuglet ut. Dette er forløpet til hendelsene i Jasmins liv:

I lenge tid ble norskfødte Jasmin mishandlet av foreldrene fordi hun hadde en norsk kjæreste. Foreldrene hindret henne også i å gjøre lekser fordi Jasmin ble satt til å passe sine småsøsken og arbeide i hjemmet. Begge hennes foreldre var utearbeidende. Foreldrene opplevde generelt at Jasmin var blitt "for norsk" i utseende og holdninger. Fra tid til annen ble hun fysisk avstraffet.

Jasmins vanskelige livssituasjon ble kjent for Barnevernet som midlertidig fratok foreldrene omsorgen. Hun fikk plass på ungdomshjem hvor hun trivdes godt. Jasmin uttrykte ofte redsel for at foreldrene kunne tvangssende henne til Tyrkia og gifte henne bort til en ukjent mann. Foreldrene hadde ved flere anledninger snakket med jenta om arrangert ekteskap. De hadde sågar funnet en kandidat i Tyrkia - mannen var tremenning av Jasmins far og over førti år gammel. Den 15 år gamle jenta var skrekkslagen ved tanken på å bli giftet bort til denne ukjente mannen, og hun motsatte seg ethvert forsøk på å flytte hjem igjen til foreldrene.

Barnevernet meklet mellom Jasmin og foreldrene over en lengre periode. De utallige møtene resulterte i at Jasmin skulle flytte til et annet familiemedlem som var bosatt i Drammen. Barnevernet opplevde problemene mellom Jasmin og foreldrene som en løsbart familiekonflikt, det vil si at Barnevernet ikke anså det som nødvendig å beskytte jenta mot eventuelle overgrep. Foreldrene lovet på tro og ære at de ikke skulle plage Jasmin, og de skulle heller ikke sende henne Tyrkia. Jasmin følte seg likevel utrygg. Redselen formidlet hun klart til Barnevernet.

Jasmin ble flyttet fra ungdomshjemmet noen dager før påske. Onkelen hentet henne og beroliget de ansatte med at alt det beste skulle bli gjort for Jasmin.. Jasmin hadde avtale med en norsk venninne om å feire påske sammen med hennes familie. Dagen før påske fikk ikke venninnen og hennes familie kontakt med Jasmin. De ble umiddelbart engstelige for at Jasmin var bortført og kontaktet derfor hennes foreldre. Moren til Jasmin fortalte på telefon at datteren var på bilferie i Europa sammen med sine to eldre brødre og faren. Hun kommer snart tilbake til Norge, fortalte moren. Men Jasmin forble på "biltur". Venner kontaktet skolen, og ledelsen henvendte seg til Jasmins mor. Hun bekreftet skriftlig

at datteren oppholdt seg i Tyrkia:

"Det vises til telefonsamtale av dags dato. Herved bekreftes det at vår datter Jasmin har frivillig flyttet til Tyrkia med vårt samtykke. Hensikten ved å flytte dit er å lære om vår opprinnelige kultur som ikke var mulig her i Norge. Hennes opphold i Tyrkia synes å være til en ubegrenset tid."

Den skriftlige meldingen overbeviste verken skoleledelsen eller Jasmins venner. Moren overleverte da en adresse hvor Jasmin skulle kunne nås per brev. Ingen av de utallige brevene som venner og andre sendte ble besvart av Jasmin. Flere måneder senere får de bekreftet sin mistanke. Jasmin sendte brev til en norsk venninne:

"Kjære Kari! Hvordan har du det? Jeg har det jævlig. Kari, jeg savner deg. Har du fått det andre brevet jeg sendte? Kari, du MÅ ringe meg. Jeg trenger hjelp. Snakk med Barnevernet. Jeg har blitt kidnappet fra Norge. Hvis det blir så innmari dyrt å ringe meg, kan jeg betale når jeg kommer til Norge (hvis jeg noen gang kommer). Kari, ingen, absolutt ingen utenom politiet må få vite at jeg skriver til deg. Kan ikke noen komme og hente meg... Fy faen som jeg savner dere. Jeg får ikke lov til å gå på skole. Kari jeg kan ikke ringe til deg for det er lås på telefonen. Folk her driver og hjernevasker meg. Kari, det er ikke lenge før jeg dør, jeg spiser ingenting... Jeg er skikkelig sjuk, hjelp meg, ring meg... Jeg skal bli giftet bort på 16-årsdagen min med en jeg ikke kjenner. - Trillionvis klemmer fra Jasmin".

Medarbeidere på Barnevernsvakten i Oslo, som Jasmin tidligere hadde vært i kontakt med, mottok noen dager senere dette brevet:

"Nå håper jeg virkelig på hjelp!! Jeg lurer på om dere er klar over at jeg har vært borte fra Norge siden påske. Eller er det slik at dere har glemt meg? Uansett, jeg bryr meg ikke lenger om hva dere gjør, for nå skal jeg absolutt tilbake til Norge. Lovlig eller ulovlig. Det er det samme, for når dere ikke hjelper meg, så må jeg finne andre løsninger og veier. Som kanskje er gale, men faen om jeg har lyst til å bli slått av folk som er senile (alvorlig), og ikke har jeg lyst til å slutte utdanningen min, og ikke har jeg lyst til å gifte meg i 16-årsalderen, og ikke har jeg venner her og dette miljøet er helt ukjent for meg. Jeg er virkelig redd!! Men jeg tror ikke det betyr noe for dere. I så fall har jeg rett til å få hjelp, og det er dere som må hjelpe meg. Hvis ikke må jeg gå andre veier. Her er adressen der jeg bor, men dere må ikke skrive på denne adressen. Skriv på den adressen som står bak (på konvolutten, min merknad).

Jeg håper på hjelp. Alle ark som har blitt sendt fra Tyrkia og som kommer til å komme fra Tyrkia der det står at "Jasmin ikke trenger hjelp", er bare tøv, og at jeg har underskrevet (det er tvang). Det er feil adresse dere har fått fra foreldrene mine... For all del, aldri, absolutt aldri, fortell foreldrene mine at jeg har skrevet, de vil ta livet mitt. Hjelp meg snarest!!"

Brevet er signert med fullt navn og fødselsdato.

Faren til Kari kontaktet Barnevernet både per telefon og per brev da datteren mottok brevet fra Jasmin. Han skriver blant annet:

"Vi er opprørt over overgrepet og er meget bekymret for Jasmins liv og helse. En flink og moden elev får ødelagt sin skolegang og utdanning. Til andre har Jasmins mor fortalt at Jasmin ikke får lov til å komme tilbake til Norge før hun har fått to barn... På vegne av Jasmin ber vi barnevernsnemnda om å gjøre hva den kan for å redde henne ut av den situasjonen hun har havnet i."

Sosialsjefen svarer i brevs form:

"...barnevernsseksjonen har vurdert saken nøye. Vi har kommet til at vi ikke har mulighet til å forfølge saken. Barnet oppholder seg i utlandet med foreldrenes vilje. De har omsorgsansvaret for henne."

Barnevernsloven gjelder for barn som oppholder seg i Norge. På denne bakgrunn beklager vi at vi ikke kan foreta oss noe i saken."

Jasmins venner skriver et utførlig brev til den norske ambassaden etter anmodning fra ledelsen i Justisdepartementet. Ambassaden får informasjon om hvor Jasmin oppholder seg. Jasmins brev som nådde Norge legges ved. Ambassaden svarer:

"Ambassaden beklager sterkt at en ikke kan se å ha noen muligheter til å bistå i denne sak uten etter anmodning fra kompetent norsk myndighet, dvs. Barnevernet.... Dersom Barnevernet eventuelt skulle beslutte å overta foreldremyndigheten, vil en anbefale at De tar kontakt med Utenriksdepartementet, konsulatkontoret for videre behandling av saken."

Barnevernet gir ikke Jasmins voksne venner informasjon om hvordan de jobber med saken. Det henvises til taushetsplikt. Jasmins venner kontakter Barneombudet i håp om konkret hjelp. Etter en måned foreligger skriftlig svar fra Barneombudet:

"Vedr. kidnappet norsk statsborger i Tyrkia."

Vi viser til brev av ... vedrørende ovennevnte, og beklager sent svar.

Barneombudet har dessverre ikke ressurser til å gå inn i enkeltsaker av denne typen, men prioritere å jobbe på prinsipielt grunnlag i slike saker."

Disse brokkene viser litt av den fortvilelse og avmakt som venner av Jasmin levde med, og de viser også Jasmins kamp for å komme tilbake til hjemlandet sitt. Jasmin levde innestengt og under voldelige forhold i over ett år. Lykken stod henne likevel bi. Det oppstod krangel i familien om hvem som skulle få gifte seg med jenta. Konflikten vedvarte og familien klarte ikke å komme til enighet. Jasmin ble

sendt tilbake til Norge.

Det skjer sannsynligvis sjeldent at ungdom direkte kidnappes og med tvang sendes til foreldrenes fødeland. Langt vanligere er det at den unge forledes til å bli med på "ferie". Både erfaring fra England (politiet i Bradford og kvinneorganisasjonen Southall Black Sisters), samt flere kjente tilfeller i Norge, viser at ungdom - særlig jenter - i god tro eller under tvil, blir med foreldrene på "ferie". "Ferien" er et påskudd fra foreldrene til å arrangere ekteskap for den unge. Når den unge først oppholder seg i foreldrenes fødeland, er enhver motstand fra den unges side mye enklere å håndtere for familien. Både rettslig og sosialt står den unge ofte alene i sin eventuelle kamp mot overgrep. Den unge er seg også bevisst faren for fysiske overgrep, og i verste fall drap. Derfor er det enklere for familien å presse sitt barn til å gifte seg.

Like før julaften i 1996 reiste en 17 år gammel jente til foreldrenes fødeland. Jeg kaller henne Samina. Samina hadde vært på ferie der samme sommer, og venner og bekjente av henne stusset over at familien for andre gang på noen måneder skulle besøke fødelandet. Noen av skolevenninnene visste at jenta nylig hadde fortalt moren om sin forelskelse i en jevnaldrende muslimsk gutt. Gutten tilhører en annen del av foreldrenes hjemland.

Foreldrene til Samina er kjent for å være svært strenge. Jenta fikk ikke delta i noen annen aktivitet enn skolegang. Hun er født i Norge. Læreren karakteriserer Samina som en oppvakt elev, men som hadde språkvansker siden hun ikke hadde fått delta i norsk barne- og ungdomsliv. Far til Samina ga ved flere anledninger klart uttrykk for at han mislikte norsk kultur og derfor ville skjerme datteren mot påvirkning. Hans holdning medførte blant annet at han hentet jenta på skolen dersom hun arbeidet med prosjekt sammen med venninner etter skoletid.

Ifølge læreren, ga Samina signaler om at hun fryktet å bli giftet bort. Hun mente at hun og en gutt i foreldrenes fødeland ville ha lite til felles. Hun tilkjennega frykten for giftemål overfor foreldrene før avreisen. De lovet på tro og ære at ekteskap ikke var i deres tanker. Før hun forlot Norge, sa Samina til læreren: "Nå får jeg se hvor ærlige mor og far er; om det er sant at jeg ikke skal giftes bort." Samina fortalte at familien skulle være tilbake tidlig på nyåret. Hun tok gråtende avskjed med læreren og sine norske medelever.

Men Samina kom ikke tilbake. Hennes far derimot, kom til Norge som planlagt. Norske og muslimske skolevenninner av Samina ble engstelige. De kjente til flere jenter som var giftet bort på ferieopphold i foreldrenes fødeland. At Samina også hadde fortalt sin mor om varme følelser for en gutt, styrket deres mistanke om tvangsekteskap. Venninnene kontaktet læreren. Læreren og elevene nedtegnet deres bekymringer for jentas ve og vel og sendte brevet til Barnevernet, men kopi til Barne- og familiedepartementet (BFD):

"Vi er elever ved... og er veldig bekymret for en av våre klassekamerater, Samina. Bakgrunnen for vår

bekymring startet på følgende måte: Samina er født i Norge... og er norsk statsborger. Hun er 17 år... Etter å ha fortalt moren at hun er forelsket.... ble det plutselig bestemt at hun skulle reise... Samina reiste også mer eller mindre mot sin vilje, da hun var litt skeptisk til denne raske avgjørelsen ettersom hun hadde vært i ... sist sommer... Vi har (også) gjentatte ganger prøvd å få kontakt med henne der hun bor..., men det er helt umulig å få henne i tale - de finner alltid på en unnskyldning for at hun ikke kan komme i telefonen.

Grunnen til at vi er bekymret er at vi er redde for at hun skal bli tvangsgiftet... før hun eventuelt kommer tilbake...

Et annet moment er at Samina bare er 17 år og derfor enda under Barnevernets beskyttelse. Vi ønsker derfor at Barnevernet vurderer dette tilfellet omgående og gir oss tilbakemelding om hvordan saken står og hva som eventuelt kan gjøres...."

Barnevernet svarte på henvendelsen: "Vi har mottatt Deres brev og har stor sympati for engstelsen dere som medelever har overfor den nevnte jenta.

Jeg har hatt en samtale med... i Barne- og familiedepartementet som sier at dette departementet ikke kan gjøre noe med slike saker. Jeg henvendte meg derfor til Justisdepartementet som kjente til at slike ting foregår i visse miljøer, og uttaler at departementet svært sjeldent har kunnet intervenere i slike saker...

Når det gjelder barnevernstjenestens rolle i en slik sak, så har vi ingen mulighet til å gjøre noe så lenge "barnet" ikke er tilstede i landet, - og kanskje heller ikke foreldrene. Å skulle starte undersøkelsessak i et annet land, er for barnevernstjenesten ikke mulig. Når det - som i dette tilfellet - dreier seg om en norsk statsborger som befinner seg i en annet land, dreier det seg om jus som ikke ligger under barnevernstjenestens myndighetsområde.

Jeg kan gjerne komme tilbake til saken dersom det kommer en reaksjon fra Justisdepartementet."

BFD svarte ikke på henvendelsen. Læreren skrev derfor et nytt brev til BFD: "Som lærer til Samina, kan jeg ikke la være å engasjere meg da jeg ser de sterke konfliktene... jentene kan komme opp i. Ved at de har vokst opp i Norge og deltatt i samfunnet her, har de andre verdisyn enn foreldrene har. Det blir galt for dem for eksempel å måtte gifte seg med en fremmed fetter eller tremenning. På skolen har vi mange... jenter som er redd for å bli tvunget til et liv de ikke kan bestemme over selv...

Jeg antar at departementet har mottatt lignende saker, og jeg er svært interessert i å få vite om det er noe som kan gjøres i denne konkrete saken."

En måned senere svarer BFD:

"Barne- og familiedepartementet har ikke anledning til å gripe inn i konkrete saker. Vår kommentar vedrørende Samina gis således på et mer generelt grunnlag." I brevet fastslås det at Barnevernet ikke kan gjøre noe så lenge Samina er under 18 år, og ikke oppholder seg i Norge. Samina kan heller ikke få nytt pass ved ambassaden vår ettersom hun er under 18 år. BFD trøster læreren med at Samina kan få oppløst eventuelt tvangsekteskap hvis hun returnerer til Norge.

Brevvekslingen pågikk i januar og februar, 1997. Det ble med dette. Klassevenninner klarte å oppnå telefonkontakt med henne tidlig samme vår. Samina fortalte om tøffe tak og om ekteskapsplaner for henne. Hun var engstelig, følte seg rådvill og låst i situasjonen, og holdt så lav profil som mulig for å dempe konfliktnivået. I oktober, elleve måneder etter at Samina dro på "ferie", har hun fremdeles ikke returnert til Norge. Ingen av de offentlige instansene som er informert om Samina's situasjon, har gitt lyd fra seg eller vist tegn til at de har foretatt seg noe i saken. Læreren og elevene skriver derfor nok et brev til BFD.

Heller ingen representant for myndighetene kontaktet far her i Norge for å forhøre seg om Samina's situasjon. I mellomtiden har Samina fylt 18 år. Læreren til Samina, som i snart ett år har prøvd alle tenkelige måter på å hjelpe Samina, også ved å oppspore telefonnummer til naboer av Samina i landsbyen, kommenterer hennes erfaring slik:

_Jeg følte at både Barnevernet og BFD ikke ønsket at vi meddelte vår bekymring for Samina. Det var et sjokk. Jenta er jo til og med norsk statsborger! Det var som om vi var til pest og plage. Jeg har sjeldent opplevd en slik maktesløshet. Jeg kan ikke fatte hvorfor ingen instanser stilte far til ansvar for jentas situasjon. Han har jo vært i Norge stort sett hele tiden mens Samina er i hans hjemland.

_Samina mistet skoleplassen. Etter skoleloven har en 15-åring rett til å velge utdanning på selvstendig grunnlag. Dessuten taler alt for at Samina var i fare for å bli utsatt for kriminelle handlinger. Til tider har jeg ikke bare vært frustrert, men også forbanna. Forbanna for at norske jenter sviktes så totalt og åpenbart ikke har rett til beskyttelse.

_Vi lærere våger å snakke litt mer åpent om disse problemene nå. Kanskje fordi at flere og flere jenter opplever denne typen vanskeligheter. Mange jenter våger å fortelle oss lærere om sine redsler når de er forelsket i en gutt, om konsekvensene forelskelsen kan ha for deres fremtid dersom familien får vite det. Og de forteller om frykt for å bli giftet bort. Men vi trenger hjelp til å ta opp problemene på en åpen og kritisk måte. Vi er fremdeles redde for å bli kalt rasister hvis vi påpeker urett og overgrep mot våre muslimske elever. Og vi mangler grunnleggende kunnskaper om denne gruppen, mener læreren.

Kunne Samina fått hjelp?

Hva kan norske myndigheter gjøre for Samina og andre i liknende situasjon? Samina er norsk

statsborger. Da myndighetene ble informert om at Samina var i foreldrenes fødeland, var hun under 18 år. Ifølge Barnevernsloven (paragraf 1-2), gjelder ikke loven for barn som oppholder seg utenfor Norge. Særlig vanskelig er det for myndighetene å gripe inn når den unge befinner seg i et muslimsk land. I eksempelvis Pakistan, Marokko og Iran, gir norsk statsborgerskap ingen reell beskyttelse. Den unge betraktes først og fremst som muslim, og behandles som en muslimsk borger av landet. Enten personen ønsker det eller ei, gir myndighetene i det muslimske landet automatisk personen såkalt *dobbelt statsborgerskap*. Dette kom tydelig frem under Nadia-saken høsten 1997. Ifølge presseoppslag i Dagbladet (3. oktober), skal norske Nadia ha blitt dopet, kidnappet og tvangssendt til Marokko av familien. Der ble hun holdt i forvaring av familien. Nadia var 18 år, men i Marokko ble hun ansett som marokkansk. Myndighetsalderen i Marokko er 20 år. Foreldrene hadde derfor full råderett over hennes liv så lenge Nadia befant seg i Marokko. Nadias norske statsborgerskap hjalp henne bare i den forstand at norske myndigheter følte ansvar for hennes liv og helse. Vårt diplomati forhandlet med familien, og Nadia ble sendt tilbake til Norge. Som en byråkrat kommenterte til meg: "Det viktigste med Nadia-saken er at norske myndigheter viste handlingsvilje. Signalet til andre muslimske jenter i Norge er tydelig: Vi er like opptatt av deres liv og helse som vi er opptatt av helsen til hvite norske jenter."

Legalt sett har Norge ingen myndighet på et annet lands territorium. Etter internasjonale avtaler kan vi ikke annet enn å oppfordre landets myndigheter til å foreta eventuell etterforskning når det foreligger mistanke om kriminelle overgrep.

Ofte fratas ungdommen passet. Dersom den unge er under 18 år, har ikke vår ambassade myndighet til å utstede nytt pass uten foreldrenes samtykke. Hvis ambassaden likevel velger å gjøre det, risikerer myndighetene søksmål fra foreldrene. Hvis Barnevernet overtar omsorgen, er det enklere for ambassaden å utstede nytt pass.

Ungdom som ikke er statsborgere, men som har oppholdstillatelse i Norge, står enda svakere stilt under opphold i foreldrenes hjemland. Som personell i utenriktjenesten vår forklarte meg: Selv om ungdom har oppholdstillatelse i Norge, kan vi ikke representere hjemlandets borgere på deres territorium. Rettslig sett har vi i praksis ingen mulighet til å hjelpe.

Å ta sjansen på å rømme fra familien, er den overveiende tyngste avgjørelsen. I ytterste konsekvens kan den unge bli drept av sine egne. Klarer hun/han å rømme, er neste skritt å søke beskyttelse på ambassaden. Enten personen er over eller under 18 år, vil utenriktjenesten vår bruke skjønn; personen vil få beskyttelse dersom det er fare for tvangsekteskap eller andre alvorlige overgrep. Hvis personen ikke har norsk statsborgerskap men oppholdstillatelse i Norge, kan utenriktjenesten gjennom kontakt med landets advokater ordne nytt pass i det skjulte og gi visum til Norge.

Dette betyr at Samina i praksis bare har ett valg dersom hun er utsatt for overgrep i form av frihetsberøvelse eller tvangsekteskap og derfor ønsker beskyttelse: Hun må ta sjansen på å flykte og

satse på at hun når ambassaden før familien og eventuelt andre oppsporer henne. På ambassaden må hun klare å overbevise ansvarlig norsk myndighet om hennes livstruende situasjon

Samina slapp å ta valg. Læreren til Samina kontaktet en person med tilknytning til farens fødeland. Personen har sterk innflytelse gjennom gode kontakter i Norge og landet hvor Samina ble holdt tilbake. Faren ble stilt overfor et ultimatum: Enten henter du Samina tilbake straks, eller Samina's situasjon blir gjenstand for offentlig oppmerksomhet. Faren hentet Samina umiddelbart til Norge.

Hvor ligger ansvaret?

Norske myndigheter er lovmessig pålagt å beskytte norske stasborgere også når de befinner seg utenfor landets grenser. I dag synes det som om ansvaret er pulverisert mellom ulike instanser, og både for den som er i vansker og pårørende er situasjonen i dag svært uoversiktlig. Det fins ikke én instans man kan ta en telefon til og beredskapen er klar. Det fins heller ingen klart definert praksis som er tilgjengelig gjennom offentlig informasjon. Dersom norske myndigheter hadde hatt et beredskapsteam med klare retningslinjer for hvordan vedkommende skal hentes tilbake til Norge, hadde mye vært vunnet. Og vel så viktig; de unge trenger et mottaksapparat når de returenere til Norge. I dag er det ofte tilfeldig hvilken støtte den enkelte får ved retur til Norge.

Dagens praksis med at den unge selv må betale returbilletten til Norge, er også et tankekors. Dersom familien ikke går med på å sende jenta eller gutten tilbake, hadde det kanskje ikke vært for mye å forvente at myndighetene tok det økonomiske ansvaret?

Politiet plikter ikke å innkalle sentrale personer til avhør når det meldes mistanke om at barn og unge oppholder seg mot sin vilje i foreldrenes fødeland. I Samina's tilfelle var hennes far i Norge under store deler av jentas opphold i hans fødeland. Politiet innkalte ham ikke til avhør. Kanskje Samina kunne vært spart for måneder i usikkerhet og fortvilelse dersom politiet hadde pliktet å avhøre viktige familiemedlemmer?

Barnevernloven

Barnevernloven omfatter barn og unge opptil 18 år. Loven åpner for at Barnevernet kan utvide omsorgsansvaret til personen er 23 år. Personen må da ha vært under Barnevernets omsorg før fylte 18 år. Mahammad er et godt eksempel på et ungt menneske som trenger tett oppfølging av Barnevernet. Ettersom han nettopp hadde fylt 18 år da han rømte hjemmefra, gir ikke dagens lovverk han rett til omsorg fra Barnevernet. Ifølge hans hjelpere, trenger Mahammad tett oppfølging over flere år for å opparbeide selvtillit, trygghet og stabilitet nok til å ta utdanning med mer. Hans evner i liten grad å ta seg frem i det norske samfunnet ettersom han har levd svært isolert sammen med sin storfamilie. Teoretisk sett har han bare krav på sosialstøtte. Mahammad trenger fosterhjem, og han vil ha behov for omsorg og beskyttelse i mange år fremover. Fosterhjem kan han bare få dersom han er

under 18 år.

